

ความรู้เรื่องการเทียบพุทธศักราชกับศักราชอื่นๆ ที่มีคุณค่าควรทราบ

The Comparison of Buddhist Era (B.E.) and Other Eras for Thai Tourist Guides

La-iard Silanoi
Charin Phakprapai
Mahasarakham University

บทคัดย่อ

การนับช่วงเวลาในประเทศไทยใช้ปีพุทธศักราชเป็นเครื่องกำหนดนับ ซึ่งเริ่มต้นเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว 1 ปี เป็นสำคัญ และเมื่อจะเทียบเคียงกับวิธีการนับแบบอื่นเช่นคริสต์ศักราช (ค.ศ.) ของคริสต์ศาสนา (ปัจจุบันเรียกว่าศักราชสากล หรือ ค.ศ.) หรือมหาศักราช (ม.ศ.) ของชาวอินเดียโบราณ หรือจุลศักราช (จ.ศ.) ของพม่า หรือ รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์และ อิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) ตามปฏิทินของชาวมุสลิม เป็นต้น ก็จะมีวิธีการเทียบเคียงโดยการบวกหรือลบด้วยตัวเลขที่คงค่าตัวเลขหนึ่งๆ ตามแต่จะเป็นการนับแบบใด เช่น จากพุทธศักราช (พ.ศ.) หากลบด้วย 543 ก็จะได้คริสต์ศักราช (ค.ศ.) (หรือศักราชสากล ค.ศ.) หรือ จากพุทธศักราช (พ.ศ.) หากลบด้วย 621 จะได้มหาศักราช (ม.ศ.) หรือ จากพุทธศักราช (พ.ศ.) หากลบด้วย 1181 จะได้จุลศักราช (จ.ศ.) หรือจากพุทธศักราช (พ.ศ.) หากลบด้วย 2324 ก็จะได้รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) หรือ พุทธศักราชลบด้วย 1122 จะได้อิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) เป็นต้น ซึ่งมีคุณค่าควรทราบเรื่องนี้ให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถเรียนรู้ช่วงเวลาที่บ้านทักไว้ด้วยระบบศักราชที่แตกต่างกันออกไปได้เป็นอย่างดีจนสามารถอธิบายเรื่องราวต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ฟังซึ่งคุ้นเคยอยู่แต่เฉพาะศักราชหนึ่งๆ เท่านั้นให้สามารถรับฟังและเข้าใจในได้ถึงช่วงเวลาต่างๆ อย่างถูกต้องตรงกัน รวมทั้งเข้าใจในเรื่องของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษอีกด้วย

คำสำคัญ : พุทธศักราช คริสต์ศักราช (หรือศักราชสากล) มหาศักราช จุลศักราช รัตนโกสินทร์ศก อิจเราะห์ศักราช

Abstract

Thailand uses Buddhist Era (B.E.) as the tool for specifying the period of time now a day, which started one year after the Lord Buddha was extinguished to Nirvana. The Christian calendar (Christian Era, AD, C.E.) or Common Era (C.E.) which started since the Christ was born, was used from time to time (as now a universal calendar or Common Era). Furthermore, the Maha Sakkarat (Mo So), the Chunla Sakkarat (Cho So), the Ratanakosin Sok (Ro So), and Islamic calendar (Anno Hegirae, AH) were also used to identified the period of time in the old days. And the comparisons are very easy with the constant

numbers are applied, such as: B.E. – 543 = C.E., B.E. – 621 = Mo So, B.E. – 1181 = Cho So, B.E. – 2324 = Ro So, B.E. – 1122 = AH. Hence, the Thai tourist guides should understand and remember all these constant numbers that relevance to each Era for better understanding of the duration of time that was recorded in different Eras in many historian records (including decade, century, and millennium), and use them rightly for explaining the historical situations to the tourists at all times.

Keywords : Buddhist Era (B.E.), Christian Era or Common Era (AD, C.E.) Maha Sakkarat (Mo So), Chunla Sakkarat (Cho So), Ratanakosin Sok (Ro So), Anno Hegirae (AH)

บทนำ

การนับช่วงเวลาในประเทศไทยปัจจุบันนี้ ใช้ปีพุทธศักราชเป็นเครื่องกำหนดนับ แต่ในหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และก่อนประวัติศาสตร์ของไทยมักจะใช้ศักราชที่แตกต่างกันไป โดยบางครั้งก็ใช้มหาศักราช บางครั้งก็ใช้จุลศักราช บางครั้งก็ใช้คริสต์ศักราช และบางครั้งก็ใช้รัตนโกสินทร์ศก อีกทั้งในสวนของชาวมุสลิมนั้นก็ใช้อิจเราะห์ศักราชตลอดมา ดังนั้นจึงควรทราบถึงที่มาของศักราชต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเทียบศักราชต่างๆ ให้ถูกต้องตรงกัน และมีคฤเทศก์ควรจะทราบวิธีแปลงหรือเทียบศักราชต่างๆ เหล่านั้นมาเป็นพุทธศักราชสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและแปลงหรือเทียบศักราชเหล่านั้นเป็นคริสต์ศักราชหรือศักราชอื่นๆ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้นๆ ด้วย ฯลฯ เพื่อให้มีคฤเทศก์ทำหน้าที่นำเที่ยวและบรรยายความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง และเพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจสำหรับผู้ที่คุณเคยจำเพาะแต่ในศักราชหนึ่งๆ เท่านั้นอันจักทำให้สามารถสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างถูกต้องตรงกันต่อไป

เนื้อหา

ศักราช คือ การนับปี (Thammathat, 2013, p.22) หมายถึง อายุเวลาซึ่งกำหนดตั้งขึ้นเป็นทางการเริ่มแต่จุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นที่หมายของเหตุการณ์สำคัญเรียงลำดับกันเป็นปีๆ ไป (Chinnaphat, 1998, p.250) ซึ่งปีนั้นจะกำหนดระยะเวลาจนเท่าใดก็สุดแท้แต่ผู้ตั้งศักราชนั้นขึ้นมาจะกำหนด แต่ศักราชโดยมากมักนิยามกำหนดที่การโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์โดยถือเอาว่าโคจรครบ 1 รอบก็นับเป็น 1 ปี (Thammathat, 2013, p.22) ศักราชบางศักราชก็เลิกใช้กันไปนานแล้ว เช่น กลียุคศักราชที่เชื่อกันว่ามีกำเนิดมาจากชมพูทวีปและเกิดก่อนพุทธศักราช 2558 ปี (Thammathat, 2013, p.22) และอัญชันศักราชซึ่งเชื่อกันว่าพระเจ้าอัญชัน พระอัยกาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นผู้ตั้งขึ้นและเกิดก่อนพุทธศักราช 147 ปี (Thammathat, 2013, pp.22–23) เป็นต้น (ซึ่งถ้าใช้อยู่ในปัจจุบัน พุทธศักราช 2560 จะได้กลียุคศักราช 5118 และได้ อัญชันศักราช 2707) แต่ศักราชที่ยังเกี่ยวข้องและใช้งานอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีพุทธศักราช คริสต์ศักราช มหาศักราช จุลศักราช รัตนโกสินทร์ศก และอิจเราะห์ศักราช ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป ดังนี้

1. พุทธศักราช (พ.ศ.)

ประเทศไทยใช้ปีพุทธศักราช (พ.ศ.) เป็นเครื่องกำหนดนับปี ซึ่งพุทธศักราช (พ.ศ.) เริ่มต้นเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว 1 ปี (Chinnaphat, 1998, p.252) กล่าวคือปีที่เสด็จดับขันธปรินิพพานนั้นไทยเรานับเป็น พ.ศ. 0 และเมื่อครบ 1 ปี แล้วจึงขึ้น พ.ศ. 1 ต่อไป ซึ่งต่างจากคริสต์ศักราช (ค.ศ.) เพราะคริสต์ศักราชเริ่มต้น ค.ศ. 1 เมื่อพระเยซูประสูติ (Chinnaphat, 1998, p.258)

ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงประสูติเมื่อ 80 ปี “ก่อน” พุทธศักราช (ก่อน พ.ศ.) และตรัสรู้เมื่อ 45 ปี “ก่อน” พุทธศักราช (ก่อน พ.ศ.) และสุดท้ายคือ เสด็จดับขันธปรินิพพานเมื่อ 1 ปี “ก่อน” พุทธศักราช (ก่อน พ.ศ.) และเมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วครบ 1 ปีจึงเริ่มนับเป็นปีที่ 1 แห่งพุทธศักราช (หรือ พ.ศ. 1 นั้นเอง) โดยจะเริ่มนับตั้งแต่วันวิสาขบูชาเป็นต้นมา เป็นวันเริ่มต้นของปี พ.ศ. 1 โดยวันวิสาขบูชาปีที่เสด็จดับขันธปรินิพพานนั้นไทยเรานับเป็น พ.ศ. 0 แสดงว่า พ.ศ. 1 เริ่มต้นในวันวิสาขบูชา (วันวิสาขบูชา) เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงไปแล้ว 1 ปี (Chinnaphat, 1998, p.252) วันวิสาขบูชา คือวันเพ็ญ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งในอดีตตกอยู่ในเดือนมีนาคม (Thammathat, 2013, p.23) แต่ปัจจุบันนี้เลื่อนมาตกอยู่ประมาณปลายเดือนพฤษภาคมแล้ว และเชื่อกันว่า พ.ศ. จะเริ่มต้นก่อนคริสต์ศักราช 543 ปี (Chinnaphat, 1998, p.252) แต่ประเทศลังกา พม่า ลาว และ กัมพูชาจะนับ พ.ศ. 1 ตั้งแต่ปีที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน (Luna XD, 2011) ทำให้ พ.ศ. ในประเทศลังกา พม่า ลาว และกัมพูชา เร็วกว่า พ.ศ. ที่ใช้ในประเทศไทย 1 ปี กล่าวคือประเทศไทยใช้ พ.ศ. 2560 แต่ พ.ศ. ในประเทศลังกา พม่า ลาว และกัมพูชา จะเป็น พ.ศ. 2561 แล้วนั่นเอง และพม่าเรียกพุทธศักราชว่า สาสนาศักราช และเร็วกว่า พ.ศ. ของไทย 1 ปี ดังได้กล่าวมาแล้ว (Benchakhan, 2012)

ประเทศไทยใช้ปฏิทินสากล (Gregorian Calendar) ตามอย่างนานาชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) (Chinnaphat, 1998; Topatak Thai Alphabet) แต่ทรงให้เริ่มต้นปีด้วยเดือนเมษายนและสิ้นสุดที่เดือนมีนาคม (เรียกง่ายๆ ว่าปี พ.ศ. แบบเก่า) ต่อมาใน พ.ศ. 2484 ในสมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้การเริ่มต้นปีในเดือนมกราคมและสิ้นสุดปีด้วยเดือนธันวาคม (Chinnaphat, 1998; Topatak Thai Alphabet) เรียกว่า ปี พ.ศ. แบบใหม่ โดยตัดเอาเดือนมกราคม กุมภาพันธ์และมีนาคม ของปี พ.ศ. 2483 มาเป็นสามเดือนแรกของปี พ.ศ. 2484 ทำให้ปี พ.ศ. 2483 มีเพียง 9 เดือนเท่านั้น คือเดือนเมษายน ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2483 เหตุนี้ในการเทียบปี พ.ศ. และ ค.ศ. จึงต้องระมัดระวังให้มาก กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 เป็นต้นมาให้ใช้สูตร พ.ศ. ลบด้วย 543 จะได้ ค.ศ. ที่ถูกต้อง หรือ ค.ศ. บวกด้วย 543 จะได้ พ.ศ. ที่ถูกต้องตามปกติ แต่ทว่านับตั้งแต่ พ.ศ. 2482 ย้อนอดีตขึ้นไปนั้นให้ใช้ 543 ลบ พ.ศ. สำหรับเดือนเมษายนถึงเดือนธันวาคมเท่านั้น แต่สำหรับเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม แล้วให้ใช้ 542 ลบพ.ศ. จึงจะได้ปี ค.ศ. ที่ถูกต้อง เพราะขึ้นปี ค.ศ. ใหม่แล้วแต่ยังเป็นปี พ.ศ.เก่าอยู่

ตัวอย่างเช่น ปี พ.ศ. 2432 ที่เริ่มใช้ปฏิทินสากลเป็นปีแรกและเริ่มต้นปีด้วยเดือนเมษายน พ.ศ. 2432 ซึ่งจะตรงกับ ค.ศ. 1889 (คือ เมษายน พ.ศ. 2432 - 543 = เมษายน ค.ศ. 1889) แต่เมื่อย้อนขึ้นไปในเดือนมีนาคมจะเป็นปลายปี พ.ศ. 2431 เสียแล้ว คือเป็นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2431 แต่ทว่าก็เป็นต้นปี ค.ศ. ไปแล้ว คือเป็น มีนาคม ค.ศ. 1889 นั้นเอง ซึ่งก็คือ มีนาคม พ.ศ. 2431 - 542 = มีนาคม ค.ศ. 1889 นั้นเอง

ดังนั้น จึงสรุปว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 เป็นต้นมาให้ใช้สูตร พ.ศ. ลบด้วย 543 จะได้ ค.ศ. ถูกต้อง หรือ ค.ศ. บวกด้วย 543 จะได้ พ.ศ. ที่ถูกต้อง แต่ทว่านับตั้งแต่ พ.ศ. 2482 ย้อนอดีตขึ้นไปนั้นถ้าเป็นเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และเดือนมีนาคมแล้ว ให้ใช้ 542 ลบ พ.ศ. จึงจะได้ ค.ศ. ที่ถูกต้อง ส่วนเดือนเมษายนถึง เดือนธันวาคมให้ใช้ 543 ลบ พ.ศ. ไปตามเดิมก็จะได้ ค.ศ. ที่ถูกต้อง เพราะในอดีตนั้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2483 ย้อนอดีตขึ้นไป – พ.ศ. สากลของไทยในอดีตเริ่มต้นปีด้วยเดือนเมษายน เริ่มต้นปี พ.ศ. ซ้ำกว่าปี ค.ศ. สามเดือน กล่าวคือ เดือนมกราคม กุมภาพันธ์และเดือนมีนาคม กลายเป็นเดือนที่อยู่ปลายปี พ.ศ. สากลของไทยในอดีตไปเสียแล้ว จึงทำให้ปี ค.ศ. ได้เริ่มต้นปีใหม่ไปแล้ว สามเดือน อันเป็นสามเดือนท้ายของปี พ.ศ. สากลของไทยในอดีต และพ.ศ. ของไทยในอดีตก็จะเริ่มต้นปีใหม่ในเดือนเมษายนถัดมาดังกล่าวแล้ว

ดังนั้น จึงต้องถือว่าช่วงเวลาในอดีตของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2483 ย้อนอดีตขึ้นไปจนสมัยพุทธกาล ฯลฯ นั้น พ.ศ. สากลของไทยเริ่มต้นปีด้วยเดือนเมษายน นั่นเอง

2. คริสต์ศักราช (ค.ศ.) (Christian Era, AD) หรือศักราชสากล (ศ.ส.) (Common Era, CE)

คริสต์ศักราช เป็นศักราชที่ถือกำเนิดมาในยุคของศาสนาคริสต์ ซึ่งปีคริสต์ศักราชเริ่มต้นในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1 เท่ากับกัลป์ศักราช 3120 อัญชันศักราช 691 พุทธศักราช 544 (Thammathat, 2013, p.23) โดยนับนับ ค.ศ. 1 ตั้งแต่ปีที่พระเยซูประสูติ และเป็นวันเสาร์ที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1 (Chinnaphat, 1998, p.343) แม้จะปรากฏข้อเท็จจริงต่อมาภายหลังระบุว่าพระเยซูประสูติเมื่อวันพุธที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 4 ตามปฏิทินจูเลียน (Julian Calendar) หรือตรงกับปฏิทินฮีบรูหรือโมเซอิก (Hebrew or Mosaic Calendar) ที่ 1899 (Cayce, 1995) หรือบางข้อมูลก็ระบุว่าพระเยซูประสูติเมื่อ 4 ปี ก่อน ค.ศ. ก็ถือว่าไม่เป็นไร เพราะเป็นที่ตกลงยอมรับว่า ค.ศ. 1 เป็นปีประสูติของพระเยซูโดยทั่วไปแล้ว (Chinnaphat, 1998, p.258) และเทียบ ค.ศ. โดยใช้ พ.ศ. ลบด้วย 543 เท่ากับ ค.ศ. และ ค.ศ. บวกด้วย 543 เท่ากับ พ.ศ. ทั้งนี้ ค.ศ. 2017 ในภาษาอังกฤษเดิมจะชื่อว่า A.D. 2017 ซึ่งแปลว่าปีแห่งพระเจ้าที่ 2017 (คำว่า A.D. ย่อมาจาก Anno Domini แปลว่า In the Year of the Lord หรือ อ้างอิงถึงปีแห่งการประสูติของพระศาสดา) และก่อนค.ศ. คือ BC ได้แก่ Before Christ คือก่อนพระคริสต์ประสูติ หรือ “ก่อน ค.ศ.” นั่นเอง (Carmichael, n.d.)

แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงคือ เปลี่ยนคริสต์ศักราชหรือ ค.ศ. (Christian Era, A.D.) เป็นศักราชสากลหรือ ศ.ส. (Common Era, C.E.) โดยถือว่าพระคริสต์ประสูติในปี ศักราชสากลที่ 1 และใช้ปฏิทินนี้กันทั่วโลก (ชาวคริสต์บางกลุ่มยังถือว่าเป็นคริสต์ศักราชอยู่โดยถือเอาอักษรย่อ CE คือ Christian Era นั่นเอง) ซึ่งปัจจุบันนี้ก็คือ Gregorian Calendar นั่นเอง และใช้กันจนเป็นเรื่องสามัญ หรือเป็นเรื่องธรรมดา หรือเป็นสากลทั่วไปแล้ว และใช้ BCE สำหรับ Before the Common Era แปลว่าก่อนศักราชสากล (ก่อน ศ.ส.) แทนการใช้ BC หรือ Before Christ (ก่อน ค.ศ.) ที่เคยใช้มาแต่เดิม ดังนั้น 400 BCE (ก่อน ศ.ส.) ก็จะเป็นเช่นเดียวกันกับ 400 BC (ก่อน ค.ศ.) ที่เราใช้มาแต่เดิม และ CE 2011 (ศ.ส. 2011) ก็จะเป็นเช่นเดียวกันกับ AD 2011 (ค.ศ. 2011) ที่เราใช้มาแต่เดิม นั่นเอง (Carmichael, n.d.)

คริสต์ศักราช เป็นศักราชที่มีวันเริ่มต้นปีที่แน่นอน คือนับจากวันที่ 1 มกราคม และสิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคม ปีหนึ่งจะมี 365 วัน ยกเว้นปี อธิกสุรทิน เพิ่ม 1 วัน คือวันที่ 29 กุมภาพันธ์ โดยปฏิทินคริสต์ศักราช จะมี 2 ระบบคือระบบจูเลียน (Julian Calendar) และระบบกริกอเรียนหรือเกรกอเรียน (Gregorian

Calendar) ซึ่งระบบปฏิทินจูเลียนนั้น เริ่มต้นใช้มาก่อนโดยกำหนดให้ 1 ปี มี 365.25 วัน ดังนั้นจึงกำหนดให้มี 365 วันเป็นเวลาสามปี และปีถัดมาคือปีที่สี่ให้มี 366 วัน (Thammathat, 2013, p.24) แต่การจัดทำระบบนี้ทำให้ปฏิทินคลาดเคลื่อนไปจากฤดูกาลที่แท้จริงไป 1 วันในเวลาประมาณ 128 ปี (Chinnaphat, 1998, p.102) จนถึง ค.ศ. 1582 ทำให้ปฏิทินคลาดเคลื่อนไป 10 วัน (นั่นคือ วันวสันตวิษุวัตปีนั้นแทนที่ปฏิทินจะระบุเป็นวันที่ 21 มีนาคม ปฏิทินกลับระบุวันที่เป็นเพียงวันที่ 11 มีนาคมเท่านั้น คือเข้าไป 10 วัน) พระสันตะปาปาเกรกอรี ที่ 13 (Pope Gregory XIII) จึงได้ประกาศให้แก้ไขปฏิทินโดยตัด “วันที่” ออกไปเลย 10 วัน คือให้ปฏิทินจูเลียนสิ้นสุด ในวันพฤหัสบดีที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 1582 และวันถัดไปให้เป็นวันศุกร์ที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1582 ทั้งนี้ (ตัดวันที่ 5 ถึงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1582 รวม 10 วันออกไปจากปฏิทิน) ซึ่งปฏิทินที่ได้ปรับแก้ไขแล้วนี้ ได้ถูกเรียกว่าปฏิทินกรีกอเรียน (Gregorian Calendar) ในปัจจุบันนี้นั้นเอง (Chinnaphat, 1998, p.105) เป็นอันสิ้นสุดปฏิทินจูเลียน (Julian Calendar) ซึ่งจักรพรรดิจูเลียส ซีซาร์ แห่งอาณาจักรโรมันได้ประกาศให้ใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ก่อน ค.ศ. 45 ปี ลงในวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 1582 นั้นเอง (Chinnaphat, 1998, p.106) โดยปฏิทินกรีกอเรียน (Gregorian Calendar) จะให้มี 365 วัน เป็นเวลาสามปี (เรียกว่าปีปกติ) และปีที่สี่ถัดมานั้นให้มี 366 วัน (เรียกปีที่สี่นี้ว่าปีอธิกสุรทิน) เช่นกัน หากแต่ในรอบ 400 ปีเดิมนั้นให้มีปีอธิกสุรทิน 100 ปี (หรือเพิ่มวันที่ 29 กุมภาพันธ์ได้ 100 ครั้ง) ซึ่งทำให้ปฏิทินเดิมยาวเกินไปนั้น ในการแก้ไขครั้งนี้จึงตัดให้ 400 ปี มีปีอธิกสุรทินได้เพียง 97 ปี (หรือให้มีวันที่ 29 กุมภาพันธ์ได้เพียง 97 ครั้งเท่านั้น) เท่ากับตัด “วันเพิ่ม” ออกไป 3 วันในรอบ 400 ปี นั้นเอง (Chinnaphat, 1998, p.106) ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้จัดทำปฏิทินจะต้องทำการปรับแต่งให้ถูกต้องต่อไป (เช่น จดอธิกสุรทินในปี ค.ศ. 1700, 1800, 1900, 2100, 2200, 2300, ฯลฯ และปฏิทินก็จะถูกต้องตามฤดูกาลไปอีกถึง 20,000 ปีทีเดียว (Chinnaphat, 1998, p.207)

3. มหาศักราช (ม.ศ.)

มหาศักราช เป็นศักราชที่ใช้ตามปีครองราชย์ของพระเจ้ากนิษกะ กษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักรกุษาณะ (Thammathat, 2013, p.23) พระเจ้ากนิษกะเป็นผู้ทรงตั้งมหาศักราชขึ้นเป็น ม.ศ. 0 เมื่อค.ศ. 78 หรือ พ.ศ. 621 (Chinnaphat, 1998, p.250) ตรงกับกัลยศศักราช 3179 อัญชันศักราช 768 (Thammathat, 2013, p.23) เมื่อจะเทียบกับ พ.ศ. ก็ให้ใช้ 621 บวก ม.ศ. จะได้ พ.ศ. หรือ พ.ศ. ลบด้วย 621 จะได้ ม.ศ. ซึ่งปัจจุบันนี้ไทยไม่ได้ใช้มหาศักราชแล้ว แต่ในศิลาจารึกในอิตินิยมใช้มหาศักราชดังปรากฏในศิลาจารึกของสมเด็จพระเจ้ารามคำแหงมหาราช ด้านที่ 4 ความว่า “...เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี 1205 ศก ปีมะแม พ่อขุนรามคำแหง หาใครใจในใจ แลใส่ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่อขุนผู้้นใส่ไว้.....” (Chinnaphat, 1998, p.250)

ศก ก็คือศักราช และ 1205 ศก ก็คือ มหาศักราช 1205 ซึ่งเมื่อจะเทียบเป็นพุทธศักราชก็ให้บวกด้วย 621 จะได้พุทธศักราช ในที่นี้ ม.ศ. 1025 + 621 = พ.ศ. 1826 ปีลายสือไทย (Chinnaphat, 1998, p.250)

ในที่นี้ให้ตรวจสอบด้วยนักษัตรอีกครั้งหนึ่งด้วย กล่าวคือในศิลาจารึกระบุว่าปีมะแม อวยกทราบว่า ปี พ.ศ. 1826 เป็นปีมะแมจริงหรือไม่

การเทียบ พ.ศ. กับปีนักษัตร ทำได้ดังนี้ (Chinnaphat, 1998, p.197) ให้นำเอา พ.ศ. บวกด้วย 6 แล้วหารด้วย 12 (หรือ (พ.ศ. + 6)/12 นำผลลัพธ์ที่เป็นเศษมาทำนาย)

ถ้าผลลัพธ์มีเศษ 1 คือปีชวด

เศษ 2	คือ	ปีฉลู
เศษ 3	คือ	ปีขาล
เศษ 4	คือ	ปีเถาะ
เศษ 5	คือ	ปีมะโรง
เศษ 6	คือ	ปีมะเส็ง
เศษ 7	คือ	ปีมะเมีย
เศษ 8	คือ	ปีมะแม
เศษ 9	คือ	ปีวอก
เศษ 10	คือ	ปีระกา
เศษ 11	คือ	ปีจอ

และถ้าได้ผลลัพธ์ไม่เหลือเศษ (เศษ 0) คือปีกุน ขอให้สังเกตว่าจะขึ้นปีนักษัตรใหม่ก็ต่อเมื่อถึงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 เท่านั้น ซึ่งมักจะเป็นต้นเดือนเมษายนของปีสากลนั้น หรือบางครั้งอาจจะเลื่อนขึ้นมาเป็นปลายเดือนมีนาคมก็ได้ (Year of Naksat, 2014) แต่ปฏิทินสากลที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้มักจะระบุการขึ้นปีนักษัตรใหม่ไปตามการขึ้นปีใหม่สากล คือ ขึ้นปีนักษัตรใหม่ในเดือนมกราคมไปด้วยเลย ซึ่งไม่ถูกต้องแท้ (และไม่ถูกต้องตามตำราโหราศาสตร์ไทยที่จะมักใช้นักษัตรมาทำนายโชคชะตาชีวิตด้วย)

ในที่นี้ พ.ศ. 1826 + 6 = 1832 ทหารด้วย 12 ได้ 152 เศษ 8 และเศษ 8 คือปีมะแม นับว่าศิลาจารึกได้บันทึกไว้ถูกต้องแล้ว

4. จุลศักราช (จ.ศ.)

จุลศักราชเดิมเข้าใจกันว่าเป็นศักราชของพม่า แต่ภายหลังมีข้อสันนิษฐานใหม่ว่าเป็นศักราชของทางล้านนามาก่อน ปีจุลศักราชเริ่มต้นในวันเถลิงศก วันอาทิตย์ที่ 22 มีนาคม จุลศักราช 0 ตรงกับกสิศักราช 3739 อัญชันศักราช 1328 พุทธศักราช 1181 คริสต์ศักราช 638 และมหาศักราช 560 (Thammathat, 2013, p.23)

ช. ชินพัฒน เขียนไว้ว่า “อาจารย์สุกิจ นิมมานเหมินท์ เล่าว่าพระเจ้าแผ่นดินพม่า ชื่อพระเจ้าโปปาชอระหัน ซึ่งเชี่ยวชาญโหราศาสตร์ เลิกใช้มหาศักราชที่รับมาจากอินเดียและตั้งศักราชใหม่เรียกว่าศักราชพุกาม หรือจุลราชพุกาม ที่ไทยเราต้องรับมาใช้ เมื่อเป็นเมืองขึ้นของพม่าในสมัยพระมหาธรรมราชา พระราชบิดาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตั้งแต่ พ.ศ. 2112” (Chinnaphat, 1998, pp.250–251)

พงศกร เบ็ญจจันทร์กล่าวว่า “พม่าเรียกจุลศักราชว่าเมียนมาศักราช หรือ กอชาศักราช เมียนมาศักราชนับเริ่มในปลายรัชสมัยของพระเจ้าโปปาชอระหันแห่งราชวงศ์พุกามยุคต้น โดยหักศักราชเดิมออกเสีย 560 ปี เมียนมาศักราชจะน้อยกว่าศาสนาศักราช 1182 ปี และน้อยกว่าคริสต์ศักราช 638 ปี เมียนมาศักราชจึงเป็นศักราชเก่าแก่ของพม่า ก่อนที่จะเปลี่ยนความนิยมมาใช้คริสต์ศักราชในภายหลัง กล่าวโดยทั่วไปพม่าจะนิยมใช้เมียนมาศักราชมากกว่าศาสนาศักราชซึ่งจำกัดเฉพาะทางด้านพุทธศาสนา ส่วนเอกสารและหลักฐานโบราณของพม่ามักนิยมใช้เมียนมาศักราชหรือกอชาศักราชเมียนมาศักราชนิยมใช้ในทางโหราศาสตร์และฤกษ์ยามตลอดจนกิจที่เกี่ยวข้องกับวันประเพณีในรอบปี เช่น วันสงกรานต์ วันรดน้ำต้นโพธิ์ วันจุดประทีป วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา เป็นต้น อย่างไรก็ตามชาวพม่านิยมใช้คริสต์ศักราช

ในชีวิตประจำวันมากกว่าเมียนมาศักราช และปีเมียนมาศักราช คือ ปีคริสต์ศักราช - 638 และ ปีสาสนาศักราช - 1182 ส่วนปีสาสนาศักราช คือ ปีเมียนมาศักราช + 1182 และ ปีคริสต์ศักราช + 544 สำหรับปีคริสต์ศักราช คือ ปีเมียนมาศักราช + 638 และปีสาสนาศักราช - 544” (Benchakhan, 2012)

ทั้งนี้ ปีสาสนาศักราชคือปีพุทธศักราชแบบพม่า ซึ่งเร็วกว่าพุทธศักราชของไทย 1 ปี ดังนั้นจึงต้องใช้สาสนาศักราชลบด้วย 1182 เพื่อให้ได้จุลศักราชที่ถูกต้องนั่นเอง

ความเป็นมาของจุลศักราชอีกด้านหนึ่งเป็นข้อสันนิษฐานของดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งเขียนไว้ในหนังสือ “วันวาร กาลเวลา แลนาศักราช” จัดพิมพ์โดยกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ความว่าจุลศักราชน่าจะตั้งในปีที่พระเจ้าสุริยวงศกษัตริย์พยูขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 1181 ซึ่งปีที่ตั้งนั้นอาณาจักรพุกามยังไม่เกิด ต่อมาเมื่อพวกเขาอพยพจากทิเบตเข้าไปในดินแดนนี้ จึงรับศักราชนี้ไปใช้เลยเกิดความเชื่อกันว่าเป็นศักราชของชาวพม่า แล้วเข้าใจผิดกันไปใหญ่ว่าตั้งขึ้นในสมัยของพระเจ้าอโนรุธมหาราช จุลศักราชถูกนำมาใช้แพร่หลายทั้งในอาณาจักรล้านนา อาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรอยุธยา (Phongseephian, 2003, p.67) ทั้งนี้คงต้องทำการศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของจุลศักราชกันต่อไปอีกมากในอนาคต

จุลศักราชบวกด้วย 1181 จะได้ พุทธศักราช หรือ พุทธศักราชลบด้วย 1181 จะได้จุลศักราช และการใช้จุลศักราชจะต้องมีชื่อเรียกปี จ.ศ. กำกับอยู่ด้วยที่ข้างหน้าของเลข จ.ศ. เสมอๆ เช่น วันแรม 6 ค่ำ เดือน 3 ปีฉลู สัปตศก จุลศักราช 927 ซึ่งจุลศักราชจะมีระบบเรียกศกตามเลขท้ายปีจุลศักราช ดังนี้ (Wikipedia, 2017; Chinnaphat, 1998)

1. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 1 เรียก “เอกศก”
2. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 2 เรียก “โทศก”
3. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 3 เรียก “ตรีศก”
4. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 4 เรียก “จัตวาศก”
5. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 5 เรียก “เบญจศก”
6. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 6 เรียก “ฉศก” (อ่านว่า ช่อ-สก)
7. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 7 เรียก “สัปตศก”
8. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 8 เรียก “อัฐศก”
9. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 9 เรียก “นพศก”
10. ปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 0 เรียก “สัมฤทธิศก”

5. รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.)

รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) เป็นการนับศักราชที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติขึ้นโดยให้ใช้ปี พ.ศ. 2325 อันเป็นปีที่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ (ก่อสร้างพระบรมมหาราชวัง) เป็น ร.ศ. 1 และให้เริ่มใช้วิธีนับปี เดือน ตามสุริยคติกาล (ปฏิทินสากล) ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 1 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 108 (ตรงกับ พ.ศ. 2432) เป็นต้นมา และเลิกใช้จุลศักราชและเลิกใช้ดิถีเดือนตามจันทรคติในทางราชการ โดยให้ใช้วันที่และเดือนทางสุริยคติ ตั้งแต่เมษายนถึงมีนาคมรวม 12 เดือน เป็น 1 ปีแทน เว้นแต่วิธีนับวันเดือนปีตามจันทรคติ ซึ่งเคยใช้มาในการกำหนดพระราชพิธีประจำเดือนต่างๆ และใช้สังเกตเป็นวันพระ วันหยุดทำการก็ดีให้คงใช้ตามเดิม (Chinnaphat, 1998, p.254) ดังนั้น ร.ศ. คือ พ.ศ. ลบด้วย

2324 หรือ พ.ศ. คือ ร.ศ. บวกด้วย 2324 และขอให้สังเกตว่ายังเริ่มต้นปีด้วยเดือนเมษายนและสิ้นสุดด้วยเดือนมีนาคม และอย่างไรก็ตาม รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) ก็มีการใช้ไปได้ไม่นาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้โปรดให้เลิกใช้รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) เพราะหากนับย้อนอดีตไปไกลๆ จะไม่สะดวกนัก (เช่น พ.ศ. 1200 จะเป็นก่อน ร.ศ. 1125 ปี ที่เดียว) และโปรดให้ใช้พุทธศักราช (พ.ศ.) แทน ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ (ร.ศ. 131) พุทธศักราช 2455 เป็นต้นมา (Chinnaphat, 1998, p.252) แต่ก็ยังให้เริ่มต้นปีด้วยเดือนเมษายนอยู่อีก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2484 ในรัชสมัยรัชกาลที่ 8 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เสนอให้เปลี่ยนมาใช้เดือนมกราคมเป็นเดือนต้นปีตามสากลและใช้มาจนกระทั่งทุกวันนี้ (Chinnaphat, 1998, p.252)

6. อิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.)

อิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) เป็นศักราชตามปฏิทินอิสลามหรือปฏิทินของชาวมุสลิม (Islam Calendar) อิจเราะห์มาจากภาษาอาหรับ แปลว่า การอพยพ เป็นการนับศักราชในประเทศที่มีการนับถือศาสนาอิสลาม โดยเริ่มนับ ฮ.ศ. 1 เมื่อท่านนบีมุฮัมหมัดนำเหล่าสาวกอพยพจากเมืองเมกกะไปยังเมืองเมดีนา ตรงกับพุทธศักราช 1165 หากจะเทียบปีอิจเราะห์ศักราชเป็นปีพุทธศักราชจะต้องบวกอิจเราะห์ศักราชด้วย 1122 (Nsjiranon, n.d.) ซึ่งจะมีใช้ 1165 ทั้งนี้เพราะปฏิทินมุสลิมนี้เป็นปฏิทินจันทรคติอย่างแท้จริง คือใช้ดวงจันทร์เป็นหลักในการกำหนดเดือนกอมารียะห์ 12 เดือน (Mama, 2016) กล่าวคือปีหนึ่งมี 12 เดือน จันทรคติ แต่ละเดือนปกติแล้วจะมี 30 วันและ 29 วัน สลับกัน ปีหนึ่งจึงมี 354 วันซึ่งในรอบ 30 ปี จัดเป็นปีปกติ 19 ปี ซึ่งปีหนึ่งมี 354 วัน และปีอธิกวาร 11 ปี ซึ่งปีหนึ่งมี 355 วัน (Chinnaphat, 1998, p.119) ซึ่งถ้าเทียบกับปฏิทินสากลของไทยในปัจจุบันแล้วปฏิทินอิสลามจะเร็วขึ้นปีละ 11-12 วัน ศักราชอิสลามนี้เรียกว่าอิจเราะห์ศักราชเริ่มต้นจาก ค.ศ. 622 หรือ พ.ศ. 1165 ดังกล่าวมาแล้ว อิจเราะห์ศักราชจะขึ้นปีใหม่ในวันที่ 1 ของ เดือนมุฮัรรอหม (Muharam) ซึ่งจะตรงกับวันที่และเดือนอะไรตามปฏิทินไทยสากลขึ้นอยู่กับผลการสังเกตดวง จันทรเสี้ยวแรก (ฮีลา) ในแต่ละเดือนกอมารียะห์หรือคำประกาศของสำนักจุฬาราชมนตรี ซึ่งปี พ.ศ. 2559 สำนักจุฬาราชมนตรีได้ประกาศกำหนดวันขึ้นปีใหม่ของชาวมุสลิมคือวันที่ 1 ของเดือนมุฮัรรอหม อิจเราะห์ 1438 ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2559 (Mama, 2016) ซึ่งเท่ากับ พ.ศ. 2559 - 1121 = ฮ.ศ. 1438 นั่นเองและประมาณเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ก็จะเป็นเดือนที่สี่หรือเดือนรอบีอุลอาเคร (Rabiul Akhir) อิจเราะห์ศักราช 1438 (Mama, 2016) หรือเท่ากับ พ.ศ. 2560 - 1122 = ฮ.ศ. 1438 นั่นเอง ดังนั้นหากถือเอาเดือนมกราคม เป็นตัวตั้งก็ให้ใช้ พ.ศ. - 1122 = ฮ.ศ. ได้โดยตรง

7. สรุป

พุทธศักราช มากกว่า	คริสต์ศักราช	543 ปี
พุทธศักราช มากกว่า	มหาศักราช	621 ปี
พุทธศักราช มากกว่า	จุลศักราช	1181 ปี
พุทธศักราช มากกว่า	รัตนโกสินทร์ศก	2324 ปี
พุทธศักราช มากกว่า	อิจเราะห์ศักราช	1122 ปี

8. การเทียบศักราช โดยถือ พ.ศ. เป็นหลัก (Chinnaphat, 1998, p.259)

พ.ศ. - 2324	=	ร.ศ.	หรือ	ร.ศ. + 2324	=	พ.ศ.
พ.ศ. - 543	=	ค.ศ.	หรือ	ค.ศ. + 543	=	พ.ศ.*
พ.ศ. - 1181	=	จ.ศ.	หรือ	จ.ศ. + 1181	=	พ.ศ.
พ.ศ. - 621	=	ม.ศ.	หรือ	ม.ศ. + 621	=	พ.ศ.
พ.ศ. - 1122	=	ฮ.ศ.	หรือ	ฮ.ศ. + 1122	=	พ.ศ.

*หมายเหตุ

กรณี พ.ศ. 2484 เป็นต้นมา ให้ใช้ พ.ศ. - 543 = ค.ศ. (และ ค.ศ. + 543 = พ.ศ.)

แต่ก่อน พ.ศ. 2483 คือย้อนอดีตขึ้นไปนั้น จะต้องระมัดระวังให้มาก เพราะ ค.ศ. ขึ้นปีใหม่เดือนมกราคมไปแล้ว แต่ทว่า พ.ศ. จะเริ่มต้นปีใหม่ในเดือนเมษายน ดังนั้น เดือนมกราคม กุมภาพันธ์และมีนาคม ปี ค.ศ. ต้องบวกด้วย 542 จึงจะได้ พ.ศ. ที่ถูกต้องสำหรับเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคมนั้น หรือเดือนมกราคมกุมภาพันธ์ และมีนาคม พ.ศ. ต้องลบด้วย 542 จึงจะได้ ค.ศ. สำหรับเดือนมกราคมกุมภาพันธ์และมีนาคมนั้น แต่ทว่าเฉพาะเดือนเมษายน จนถึงเดือนธันวาคม ค.ศ. ให้สามารถบวกด้วย 543 เพื่อให้ได้ พ.ศ. ที่ถูกต้องตลอดมา และ เมษายน จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ก็สามารถลบด้วย 543 เพื่อให้ได้ ค.ศ. ที่ถูกต้องตลอดมา (ให้ระมัดระวังเฉพาะเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม เท่านั้น) เช่น มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม (ปลายปี) พ.ศ. 2442 - 542 = ค.ศ. 1900 (ขึ้นปีใหม่ ค.ศ.) เมษายน (ขึ้นปีใหม่ไทยเดิม) ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2443 - 543 = ค.ศ. 1900 มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม (ปลายปี) พ.ศ. 2443 - 542 = ค.ศ. 1901 (ขึ้นปีใหม่ ค.ศ.) เมษายน (ขึ้นปีใหม่ไทยเดิม) ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2444 - 543 = ค.ศ. 1901 ฯลฯ และมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม ค.ศ. 1900 + 542 = พ.ศ. 2442 เมษายน ถึง ธันวาคม ค.ศ. 1900 + 543 = พ.ศ. 2443 มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม ค.ศ. 1901 + 542 = พ.ศ. 2443 เมษายน ถึง ธันวาคม ค.ศ. 1901 + 543 = พ.ศ. 2444 ฯลฯ

9. การนับช่วงเวลา ทศวรรษ ศตวรรษ และ สหัสวรรษ

1) ทศวรรษ (Decade) หมายถึงระยะ 10 ปี (รอบสิบปี) นับจากศักราชที่ลงท้ายด้วย 0 ไป จนถึงศักราชที่ลงท้ายด้วย 9 นิยมบอกศักราชเป็นคริสต์ศักราช เช่น ทศวรรษที่ 60 หมายถึงระยะสิบปีระหว่าง ค.ศ. 1960 - 1969 (Staffnut, 2010) บางครั้งก็ใช้ระบุช่วงเวลา เช่น ช่วงสองทศวรรษหน้าคือในช่วง 20 ปีข้างหน้า หรือในทศวรรษหน้า ก็คือในช่วง 10 ปีข้างหน้า เป็นต้น (Panuwat, 2011; Kaeothiam, n.d.)

2) ศตวรรษ (Century) หมายถึงระยะ 100 ปี (รอบร้อยปี) การนับระยะ 100 ปี จะนับจากศักราชที่ลงท้ายด้วย 1 ไปจบ 100 ปีในศักราชที่ลงท้ายด้วย 00 (Staffnut, 2010; Kaeothiam, n.d.) เช่น พุทธศตวรรษที่ 26 คือระยะ 100 ปีระหว่าง พ.ศ. 2501 - 2600 เนื่องจากไม่มี พ.ศ. 0 หรือ ค.ศ. 0 ดังนั้น “รอบ 100 ปี” จะเป็นรอบที่เท่าใด จึงต้องมองไปที่ตัวเลขปี พ.ศ. หรือตัวเลขปี ค.ศ. ข้างหน้าที่ลงท้ายด้วย 00 อันเป็นปีสิ้นสุดของศตวรรษนั้น - นำเอามาเป็นชื่อเรียกศตวรรษนั้น) เพราะศตวรรษที่หนึ่งมิใช่ ค.ศ. 0 ถึง ค.ศ. 99 แต่เป็น ค.ศ. 1 ถึง ค.ศ. 100 คือ ร้อย ที่ 1 เช่น คริสต์ศตวรรษที่ 1 (รอบ 100 ปีที่หนึ่ง) จะได้แก่ ค.ศ. 1 ถึง ค.ศ. 100 (ศตวรรษที่หนึ่ง, ร้อย ที่ 1) นั่นคือ ปี ค.ศ. 100 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 1 คริสต์ศตวรรษที่ 2 (รอบ 100 ปีที่สอง) จะได้แก่ ค.ศ. 101 ถึง ค.ศ. 200 (ศตวรรษที่สอง, ร้อย ที่ 2) นั่นคือ ปี ค.ศ. 200 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 2

คริสต์ศตวรรษที่ 21 (รอบ 100 ปีที่ยี่สิบเอ็ด) จะได้แก่ ค.ศ. 2001 ถึง ค.ศ. 2100 (ศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ด ร้อย ที่ 21) นั่นคือ ปี ค.ศ. 2100 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 21 ฯลฯ ดังนั้น ปี ค.ศ. 2017 จึงอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เพราะปลายทางจะอยู่ที่ ค.ศ. 2100 อันเป็นปีศตวรรษ และเป็นปีที่สิ้นสุด “ชื่อ” ของศตวรรษนั่นเอง

จำง่าย ๆ คือ (Aqua, 2009)

ปีคริสต์ศักราช 1901 – 2000 คือ ศตวรรษที่ 20 --> ตัวเลขกำลังเข้าหา 20__ คือเป็น “ร้อยที่ 20” ศตวรรษที่ 20

ปีคริสต์ศักราช 2001 – 2100 คือ ศตวรรษที่ 21 --> ตัวเลขกำลังเข้าหา 21__ คือเป็น “ร้อยที่ 21” ศตวรรษที่ 21

ปีคริสต์ศักราช 2101 – 2200 คือ ศตวรรษที่ 22 --> ตัวเลขกำลังเข้าหา 22__ (กำลังวิ่งเข้าหาหมายถึง กำลังวิ่งเข้าหา “จำนวนเต็มร้อย” นั้นๆ หรือนำตัวเลข 2 ตัวหน้าของ ค.ศ. มาบวกด้วย 1 ได้เป็นเลขศตวรรษ ก็ได้)

ในกรณีของพุทธศตวรรษก็เช่นกัน ให้มองไปที่ตัวเลข พ.ศ. ข้างหน้า อันเป็นปีสิ้นสุดศตวรรษนั้น เพราะศตวรรษที่หนึ่งมีใช้ พ.ศ. 0 ถึง พ.ศ. 99 แต่เป็น พ.ศ. 1 ถึง พ.ศ. 100 คือ ร้อย ที่ 1

เช่น พุทธศตวรรษที่ 1 (รอบ 100 ปีที่หนึ่ง) จะได้แก่ พ.ศ. 1 ถึง พ.ศ. 100 (ศตวรรษที่หนึ่ง, ร้อย ที่ 1) นั่นคือ ปี พ.ศ. 100 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 1

พุทธศตวรรษที่ 2 (รอบ 100 ปีที่สอง) จะได้แก่ พ.ศ. 101 ถึง พ.ศ. 200 (ศตวรรษที่สอง, ร้อย ที่ 2) นั่นคือ ปี พ.ศ. 200 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 2

พุทธศตวรรษที่ 13 (รอบ 100 ปีที่สิบสาม) จะได้แก่ พ.ศ. 1201 ถึง พ.ศ. 1300 (ศตวรรษที่สิบสาม ร้อย ที่ 13) นั่นคือ ปี พ.ศ. 1300 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 13

พุทธศตวรรษที่ 25 (รอบ 100 ปีที่ยี่สิบห้า) จะได้แก่ พ.ศ. 2401 ถึง พ.ศ. 2500 (ศตวรรษที่ยี่สิบห้า ร้อย ที่ 25) นั่นคือ ปี พ.ศ. 2500 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 25

พุทธศตวรรษที่ 26 (รอบ 100 ปีที่ยี่สิบหก) จะได้แก่ พ.ศ. 2501 ถึง พ.ศ. 2600 (ศตวรรษที่ยี่สิบหก ร้อย ที่ 26) นั่นคือ ปี พ.ศ. 2600 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 26 ฯลฯ

ดังนั้น ปี พ.ศ. 2560 จึงอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 26 เพราะปลายทางจะอยู่ที่ พ.ศ. 2600 อันเป็นปีสุดท้ายของศตวรรษ และเป็นปี “ชื่อ” ของศตวรรษนั่นเอง

จำง่าย ๆ คือ (Aqua, 2009)

ปีพุทธศักราช 1201 – 1300 คือ พุทธศตวรรษที่ 13 --> ตัวเลขกำลังเข้าหา 13__ คือเป็น “ร้อยที่ 13” ศตวรรษที่ 13

ปีพุทธศักราช 1601 – 1700 คือ พุทธศตวรรษที่ 17 --> ตัวเลขกำลังเข้าหา 17__ คือเป็น “ร้อยที่ 17” ศตวรรษที่ 17

ปีพุทธศักราช 2494 – 2500 คือ ศตวรรษที่ 25 --> ตัวเลขกำลังเข้าหา 25__

กำลังวิ่งเข้าหาหมายถึง กำลังวิ่งเข้าหา “จำนวนเต็มร้อย” นั่นๆ หรือจะนำตัวเลข 2 ตัวหน้าของ พ.ศ. มาบวกด้วย 1 ได้เป็นเลขศตวรรษก็ได้ (Aqua, 2009)

(3) สหัสวรรษ (Millenium) หมายถึงระยะ 1,000 ปี (รอบหนึ่งพันปี) เริ่มนับที่ 1 และจบลงที่ 1000 (Staffnut, 2010; Anuwat, 2011; Kaeothiam, n.d.)

กล่าวคือ ศักราชที่ครบหนึ่งพันปีหรือแต่ละสหัสวรรษจะลงท้ายด้วย 000 เช่น สหัสวรรษที่ 2 นับตาม พุทธศักราชคือ พ.ศ. 1001-2000 ทั้งนี้การนับระยะ 1,000 ปีจะมีปัญหาบ้างเล็กน้อยเพราะเนื่องจากไม่มี พ.ศ. 0 หรือ ค.ศ. 0 ดังนั้น “รอบ 1,000 ปี” จะเป็นรอบที่เท่าใด จึงต้องมองไปที่ตัวเลขปี พ.ศ. หรือตัวเลข ปี ค.ศ. ข้างหน้าที่ลงท้ายด้วย 000 อันเป็นปีสิ้นสุดของสหัสวรรษนั้น นำเอามาเป็นชื่อเรียกสหัสวรรษนั้น เพราะสหัสวรรษที่หนึ่งมิใช่ ค.ศ. 0 ถึง ค.ศ. 999 แต่เป็น ค.ศ. 1 ถึง ค.ศ. 1000 คือ พัน ที่ 1

เช่น สหัสวรรษของพุทธศักราช ได้แก่

พุทธสหัสวรรษที่ 1 (รอบ 1000 ปีที่หนึ่ง) จะได้แก่ พ.ศ. 1 ถึง พ.ศ. 1000 (สหัสวรรษที่หนึ่ง, พัน ที่ 1) นั่นคือ ปี พ.ศ. 1000 เป็นปีสิ้นสุดสหัสวรรษที่ 1

พุทธศตวรรษที่ 3 (รอบ 1000 ปีที่สาม) จะได้แก่ พ.ศ. 2001 ถึง พ.ศ. 3000 (สหัสวรรษที่สาม, พัน ที่ 3) นั่นคือ ปี พ.ศ. 3000 เป็นปีสิ้นสุดสหัสวรรษที่ 3 หรือสหัสวรรษของคริสต์ศักราช ได้แก่

คริสต์สหัสวรรษที่ 1 (รอบ 1000 ปีที่หนึ่ง) จะได้แก่ ค.ศ. 1 ถึง ค.ศ. 1000 (สหัสวรรษที่หนึ่ง, พัน ที่ 1) นั่นคือ ปี ค.ศ. 1000 เป็นปีสิ้นสุดสหัสวรรษที่ 1

คริสต์สหัสวรรษที่ 3 (รอบ 1000 ปีที่สาม) จะได้แก่ ค.ศ. 2001 ถึง ค.ศ. 3000 (สหัสวรรษที่สาม, พัน ที่ 13) นั่นคือ ปี ค.ศ. 3000 เป็นปีสิ้นสุดศตวรรษที่ 3

10) การเทียบพุทธศตวรรษและคริสต์ศตวรรษ

ใช้สูตร พุทธศตวรรษ - 5 = คริสต์ศตวรรษโดยประมาณ เช่น พุทธศตวรรษที่ 26 - 5 = คริสต์ศตวรรษที่ 21 โดยประมาณ หรือ คริสต์ศตวรรษ + 5 = พุทธศตวรรษโดยประมาณ เช่น คริสต์ศตวรรษ ที่ 21 + 5 = พุทธศตวรรษที่ 26 โดยประมาณ (Kaeothiam, n.d.)

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้ามีปี พ.ศ. หรือปี ค.ศ. ที่แน่นอน ก็ให้เทียบพ.ศ.เป็น ค.ศ. หรือ เทียบ ค.ศ. เป็น พ.ศ. เสียก่อนแล้วจึงพิจารณาถึงศตวรรษต่อไปก็ได้ศตวรรษที่แท้จริงเพราะศตวรรษของพุทธศักราชและของคริสต์ศักราช นั้นเหลื่อมกันอยู่ในบางช่วง เช่น พ.ศ. 1240 คือพุทธศตวรรษที่ 13 (เพราะหลักร้อยจะวิ่งมาที่เลข 13) แต่เป็น ค.ศ. 697 เพราะ $1240 - 543 = ค.ศ. 697$ ซึ่งเป็นคริสต์ศตวรรษที่ 7 (เพราะหลักร้อยจะวิ่งมาที่เลข 7) กลายเป็น พุทธศตวรรษที่ 13 แต่เป็นคริสต์ศตวรรษที่ 7 ไป (คือ 13 ลบด้วย 6 มิใช่ลบด้วย 5 ตามสูตรเสียแล้ว เพราะเหลื่อมศตวรรษกัน ดังนั้นถ้าทราบตัวเลข พ.ศ. ที่แท้ก็ให้ทำการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. เสียก่อนหรือถ้าทราบตัวเลข ค.ศ. ที่แท้ก็เทียบ ค.ศ. เป็น พ.ศ. เสียก่อนแล้วจึงค่อยพิจารณาเรื่องศตวรรษ ก็จะระบุศตวรรษทั้งของพุทธและของคริสต์ได้ถูกต้องในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามถ้าคำนวณหยาบๆ ก็ให้ใช้ พุทธศตวรรษ - 5 = คริสต์ศตวรรษ และคริสต์ศตวรรษ + 5 = พุทธศตวรรษได้ เพราะพุทธศตวรรษและคริสต์ศตวรรษห่างกัน 500 ปี หรือห่างกัน 5 ศตวรรษ โดยประมาณ เพราะคริสต์ศักราชเริ่มนับ 1 ตอนที่พุทธศักราชนับได้ 544 ปี แล้วนั่นเอง (Kaeothiam, n.d.)

สรุป (ข้อเสนอแนะ)

มีคฤศกัจะต้งทราบถึงศักรากต่าง ๆ ที่ม่การใช้งานอยู่ใประเทศไทยทั้งในอดีต บัจจุบันและใอนาคตด้วย โดยการใช้ปีพุทธศักรากที่ใช้อยู่ใปัจจุบันนี้มาเป็นเครื่องเทียบกัศักรากต่าง ๆ เช่น พ.ศ. - 543 = ค.ศ. หรือ ค.ศ. + 543 = พ.ศ. พ.ศ. - 1181 = จ.ศ. หรือ จ.ศ. + 1181 = พ.ศ. พ.ศ. - 621 = ม.ศ. หรือ ม.ศ. + 621 = พ.ศ. พ.ศ. - 2324 = ร.ศ. หรือ ร.ศ. + 2324 = พ.ศ. พ.ศ. - 1122 = ฮ.ศ. หรือ ฮ.ศ. + 1122 = พ.ศ. สำหรับการเทียบ พ.ศ. และ ค.ศ. ถ้าใกรณีที่เป็น พ.ศ. 2482 และปีที่ย่อนขึ้นใในอดีตจะต้งระมัดระวังการเทียบ พ.ศ. และ ค.ศ. ของเดือนมกรากม กุมภาพันธ์ และมีนาคม ด้วย เพราะสามเดือนนี้เป็นปลายปี พ.ศ.ไทยใอดีต แต่เป็นต้นปี ค.ศ. ใแล้ว และให้เข้าใจความหมายของทศวรรษ คือ ระยะ 10 ปี ศตวรรษคือระยะ 100 ปี และสหัสวรรษคือระยะ 1000 ปี ให้ถ่องแท้ด้วย เพื่อนำเสนอใแก่นักท้งเทียบและผู้ทีสนใจใได้อย่างถูกต้องต่อไปและตลอดไป

References

- Aqua. (2009). **How to read the Buddhist Century and Christian Century**. Retrieved from <https://th.answers.yahoo.com/question/index?qid=20090727152406AAzN3nQ>.
- Benchakhan, Phongsakon. (2012). **Myanmar Era**. Retrieved from <https://www.gotoknow.org/posts/15589>.
- Carmichael, A. (n.d.). **What is the Meaning of BC and AD? And What does BCE and CE Mean?**. Retrieved from <https://carm.org/meaning-bc-ad>.
- Cayce, E. (1995). **The Edgar Cayce Companion: A Comprehensive Treatise of the Edgar Cayce Readings**. (Frejer, B. E. Compiled). Virginia. USA. A.R.E Press (Association For Research & Enlightenment).
- Chinnaphat, Cho. (1998). **The Intellectual Wit and Wisdom on One Thousand Years Calendars**. Bangkok. Malai Press. (in Thai)
- Kaeothiam, Sorasak. (n.d.). **Buddhist Century and Christian Century and How to Compare them**. Retrieved from <https://sites.google.com/site/lamhin3126/stwrrs-thi2>.
- Luna XD. (2011). **The Initiation of Chunla Sakkarat**. Retrieved from www.thailocalgov2013.com/article.
- Mama, R. (2016, May 14). **First Crescent Moon (Hilal) and Months Determination for Muslim Calendar for AH 1438**. Retrieved from www.narit.or.th/index.php/astronomy-article/2742-hilal-1438.
- Ns, Jiranan. (n.d.). **1.2 How to Read and Compare Many Types of Eras**. Retrieved from <https://sites.google.com/sites/nsjiranan/1-2-kar-nab-laea-kar-periybtheyyb-sakrach-baeb-tang-4>.

- Panuwat. (2011). **The Duration of Time for Decade, Century, and Millennium**. Retrieved from Panuwatstory's Blog.
- Phongseephian, Winai. (2003). **Date, Day, Time and Calendars**. Bangkok. Ministry of Education.
- Ruchanon3010. (n.d.). **How to Identify the Eras and How to Divide the Eras for Thai and Universal History. Unit 1; Time and Historical Period**. Retrieved from <http://sites.google.com/site/ruchanon4512031/kar-nab-sakrach-laea-kar-baeng-yukh-smay-thang-prawatisastr-sakl-laea-thiy>.
- Staffnut. (2010). **How to Identify the Decade, Century and Millenium**. Retrieved from www4.eduzones.com.
- Thammathat, Sahaphrom. (2013). Tamroi Suriyayat (Ton Thi 17). *Horawet*, 14(166), 22–28. (in Thai)
- Wikipedia (2017). **Chunla Sakkarat**. Retrieved from http://th.m.wikipedia.org/wiki/Chula_Sakarat, Minor Era. (in Thai)
- Year of Naksat. (2014). **What Year of Naksat Should it be**. Retrieved from <http://pantip.com>.